

BO'LAJAK CHET TIL O'QITUVCHILARI YOZMA NUTQINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHARTLARI.

Bahodirjon Shermuhammadov

pedagogika fanlari doktori, professor

Farg'ona davlat universiteti rektori

Toshmatov Alimardon Sotvoldiyevich

Amaliy ingliz tili kafedراسи

Farg'ona davlat universiteti

Annotation: This article argues for the importance of developing strong written communication skills in future language teachers. It highlights the following key points: Demand for skilled communicators: The modern job market requires specialists who can excel in both oral and written communication. Inadequate focus on writing: Existing linguistics programs may not adequately address the various aspects of written communication, including different writing styles and genres.

Key words: *written communication skills, speech communication, writing skills, Authentic materials, active learning methods, combination of different approaches, assess students' writing skills, self-assessment, teacher feedback, and analysis of student work.*

Аннотация: В этой статье обсуждается важность развития у будущих учителей иностранных языков навыков письменной коммуникации. В ней подчеркиваются следующие ключевые моменты: Спрос на квалифицированных коммуникаторов: Современный рынок труда требует специалистов, которые могут преуспеть как в устной, так и в письменной коммуникации. Недостаточное внимание к письменной речи: Существующие лингвистические программы могут неадекватно учитывать различные аспекты письменной коммуникации, включая различные стили и жанры письма.

Ключевые слова: *навыки письменной коммуникации, речевое общение, письменные навыки, аутентичные материалы, активные методы обучения, сочетание различных подходов, оценка письменных навыков учащихся, самооценка, обратная связь с преподавателем, анализ работ учащихся.*

Аннотасија: Ushbu maqolada bo'lajak chet til o'qituvchilari yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirishning ahamiyati muhokama qilinadi. U quyidagi asosiy fikrlarni ta'kidlaydi: malakali mutaxassislariga bo'lgan talab: zamonaviy mehnat bozori og'zaki va yozma nutqda yaxshi natijalarga erisha oladigan mutaxassislarni talab qiladi. Yozma nutqqa yetarlicha e'tibor bermaslik: mavjud lingvistik dasturlar yozma nutqning turli jihatlarini, shu jumladan yozuvning turli uslublari va janrlarini yetarli darajada hisobga olmasligi mumkin.

Калит со'злар: *yo'zma aloqa ko'nikmalari, nutq aloqasi, yo'zish qobiliyatlari, haqiqiy materiallar, faol o'qitish usullari, turli yondashuvlarning kombinatsiyasi, talabalarning yo'zma ko'nikmalarini baholash, o'z-o'zini baholash, o'qituvchining fikr-mulohazalari, talabalar ishini tahlil qilish.*

Zamonaviy mehnat bozorida yuqori talabga ega og'zaki va yozma muloqotni rivojlantirish, yozma nutqni o'qitish metodikasi bo'yicha ko'plab olimlar shug'ullanganlar.

Shunga qaramay, adabiyot va dissertatsiyalar tahlili shuni ko'rsatadiki chet tillari yo'nalishi talabalariga turli xil yozuv turlarini (bayoniy, tavsifiy, ekspozitsion va argumentli insholar; biznes va shaxsiy xatlar) o'qitish masalalari bo'yicha yetarli darajada izlanishlar olib borilmaganligi; bo'lajak mutaxassislarni xalqaro xarakterdagi testlarga tayyorlash va shunga mos ravishda ularning kasbiy harakatchanligini ta'minlash masalalari; shuningdek, shu munosabat bilan, xalqaro xarakterdagi masalalar. materialni tanlash va o'qitish mazmunini tuzishda kamchiliklar mavjud. Yozuv kompetentsiyasini shakllantirish uchun «bo'lajak chet til o'qituvchilarining yozuv kompetentsiyasini takomillashtirish texnologiyasi» o'quv qo'llanmasi ishlab chiqildi, u bo'lajak chet til o'qituvchilarining yozma nutqini oshirishdan tashqari, lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik

kompetentsiyalarni birlashtirgan va tilning asosiy elementi bo'lgan chet tilidagi kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishga mo'ljallangan.

Boloniya Deklaratsiyasining Yevropa Oliy ta'lim sohasini yaratishni nazarda tutuvchi tamoyillaridan biri - talabalarning akademik harakatchanligi, ularning Yevropadagi barcha ta'lim xizmatlaridan bepul foydalanish tamoyilini amalga oshirishga yordam beradi. Amalda talabalar faoliyati mahsulotlarini tahlil qilish yozma nutq madaniyati darajasining pasayishi faktini aniqlashga imkon berdi.

Shu munosabat bilan bizga mamlakatimiz o'quvchilarning yozish madaniyatini sezilarli darajada oshiradigan pedagogik sharoitlarni aniqlash, yaratish va o'quv jarayoniga joriy etish vazifasi yuklatiladi. Buning uchun quyidagilarni hisobga olish kerak:

- a) talablar, zamonaviy mutaxassisga qo'yiladigan talablar;
- b) yozma nutqning mohiyati va mazmunini tushunish;
- v) universitetda bo'lajak bo'lajak chet til o'qituvchilarini ingliz tili mutaxassisi tayyorlash xususiyatlari;
- d) kompetentsiya, tizimli, faollik va kommunikativ yondashuvlarning asosiy g'oyalari;

talabalar o'rtasida olib borilgan so'rovnomalar tahlili asosida quyidagi pedagogik shartlar aniqlandi:

- oliy o'quv yurtlari o'quv jarayoniga yozma nutq kompetentsiyasini shakllantirish metodologiyasini ishlab chiqish va integratsiya qilish, umuman o'rganishga yondashuvlarni birlashtirish (kompetentsiyaga asoslangan, kommunikativ) va xususan yozishni o'rgatish (protsessual, mahsuldor, janr), shuningdek har bir aniq bosqichda yozishni o'rgatish usullari (faol usullar, ish uslubi, xulosa qilish va boshqalar.);

- ingliz tili yo'nalishi talabalari o'rtasida yozma nutqiy muloqot madaniyatining shakllanish darajasini baholash uchun o'quv jarayoniga pedagogik vositalarni yaratish va joriy etish.

Birinchi shartni amalga oshirishning uslubiy mexanizmlari sifatida ("ingliz tilida yozma nutq kompetensiyasi bo'yicha quyidagilarni ko'rib chiqamiz:

- turli uslubiy va janr yo'nalishidagi haqiqiy materiallardan foydalanish;
- ingliz tilida yozishni o'rgatish uchun darslik yaratish va undan foydalanish.

Tinglovchilarning e'tibori nutq faoliyatining ma'lum bir turiga - yozishga qaratilgan vazifalar va mashqlarni bajarishga qaratiladi. Bunday holda, tabaqalashtirilgan va intensiv o'rganish printsiplari maqsadli ravishda amalga oshiriladi, bu nutq faoliyatining boshqa turlaridan (o'qish, tinglash, gapirish) minimal foydalanish bilan yozma nutqni chuqur o'rganishni o'z ichiga oladi. Nafaqat xabar yozishni mashq qilish, balki intizom qoidalari va asoslarini o'rganish; grammatikaning turli jihatlari (har xil turdagi murakkab jumlar, garov kategoriyasi, kesim), frazeologiya (troplar), lug'at (sinonimiya, antonimiya, nutqning takrorlanishi, nutqning yetishmasligi/ortiqchaligi), stilistika (urg'u konstruksiyalari, so'zlarning ranglanishi, professionallik) va boshqalarni batafsil va puxta o'rganish.

Tilshunoslik talabalari o'rtasida ingliz tilida yozma nutqiy muloqot madaniyatini shakllantirishning yana bir muhim sharti bu nutq faoliyatining ushbu turini o'zlashtirish uchun o'qitish metodikasini ishlab chiqishdir.

Ingliz tilining turli jihatlari (grammatika, lug'at, morfemika, stilistika, tinish belgilari) yanada chuqurroq o'rganish amaliy, vizual, og'zaki o'qitish usullaridan foydalangan holda qo'llaniladi. Boshqa tomondan, o'qituvchilarning minimal ishtiroki bilan faol muloqotga, tinglovchilar tomonidan muloqotga qaratilgan innovatsion o'qitish usullari qo'llaniladi: faol o'qitish usullari ("aqliy hujum", muayyan vaziyatlarni tahlil qilish, "to'htamay yozish" va boshqalar.); mini-loyihalar (yakka ijodiy faoliyat) hisobotlarning qiziqarli, tushunarsiz ma'lumotlarini aniqlashtirish); hamkorlikka asoslangan ta'lim usullari (juftlikda, kichik-guruhlarda ishlash); brifing (faoliyatni tahlil qilish taqdimot qilgan talabalar: xatolarni qidirish, hisobotlarning qiziqarli, tushunarsiz ma'lumotlarini aniqlashtirish) boshqa asarlar bilan taqqoslash va hokazo. Eklektizm, shuningdek, ingliz tilida yozma nutqiy muloqotini o'qitishda yondashuvlarni tanlashga asoslanadi. Bizning nuqtai nazarimizdan, samarali, janr va protsessual yondashuvlarning oqilona kombinatsiyasi yozish madaniyatini o'rganishning turli bosqichlarida mos va eng

samarali hisoblanadi. Masalan, rasmiy qog'ozlarni yozishning o'rgatishda samarali (maqsad tayyor mahsulotni yaratish, ya'ni biznes loyiha yozish) va rasmiy qog'ozlar (rezyume, shikoyat, shartnoma va boshqalar) kombinatsiyasidan oqilona foydalanish). Ingliz tilida yozma nutqiy malakasini shakllantirish samaradorligining muhim pedagogik shartlari:

- bitiruvchi talabalar o'rtasida yozma nutq malakasini shakllangan madaniyatini rivojlantirish uchun o'quv jarayoniga pedagogik vositalari yaratish va joriy etish. Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish va o'z kuzatishlarimiz ingliz tili yo'nalishi talabalari uchun kompetentsiyaga asoslangan yozma ko'rsatmalarning ma'no shakllantiruvchi xususiyatlari bo'lgan quyidagi mezon va ko'rsatkichlarni aniqlash uchun asos bo'lib xizmat qildi:

- kommunikativ mezon (boshqa fikrga to'g'ri va bag'rikeng munosabat; insho mavzularini mustaqil ravishda shakllantirish, nuqtai nazarni taqdim etish va bahslashish qobiliyati va boshqalar.);

- axborot va ijodiy mezon (ma'lumotni tizimlashtirish va o'zgartirish usullarini bilish; muammo bo'yicha taqdim yetilgan ma'lumot bilan ishlash qobiliyati; muammoli vaziyatdan samarali chiqish qobiliyati va boshqalar.);

- kognitiv (kognitiv) mezon (ma'lumotni tanqidiy tahlil qilish qobiliyati; g'oyalarni umumlashtirish va konkretlashtirish, qulab tushgan va kengaytirilgan ma'lumotlarni taqdim yetish, ma'lumotlarni realizatsiya qilish va tizimlashtirish qobiliyati va boshqalar.);

- ijtimoiy mezon (aks ettirish va harakatchanlik).

Bizning fikrimizcha, talabalarning yozma ishlarining ushbu mezonlarga muvofiqligi talabalarning yozma nutq muloqotining shakllangan madaniyatining ko'rsatkichidir va yozma xabarning xususiyatlarini yozma tilni bilish darajasini aniqlashning sifat mezonlarini a'lo, yaxshi, qoniqarli yoki qoniqarsiz deb hisoblash mumkin.

Yozma nutq muloqotining shakllangan madaniyati darajasini aniqlash uchun biz turli tahlil usullarini izchil qo'llashimiz kerak, xususan: o'z-o'zini baholash va tahlil. O'z-o'zini baholash chet tilidagi matnni (insholar, xatlar va boshqalar) yozish tugagandan so'ng qo'llaniladi.). Har bir talaba o'z yozish ketma-ketligi haqida fikr

bildirishi kerak; uning faoliyati va guruxdoshlari faoliyati natijalarini tahlil qilish; muvaffaqiyat yoki muvaffaqiyatsizlik sabablarini aniqlash va tushuntirish. O'qituvchi tomonidan olib boriladigan tahlil, tavsiyalar va baholash shaklida talabalar xatolar ro'yxati - ish natijalari bo'yicha hisobot-jadval va sifatni oshirish bo'yicha takliflarni oladilar. Uchinchi tahlil usuli - dinamikani aniqlash va talabalarning fazilatlarini va ko'nikmalarini yanada rivojlanishini bashorat qilishga imkon beradigan tahlil yordamida talabalarning yozma ishlari tahlil qilinadi, har bir talabaning guruxdagi ishtirokining tahlilida shaxsiy ishtiroki darajasi va uning samaradorligi (to'g'ri dalillar va tushuntirishlar) o'rganiladi, va matnni takomillashtirish dinamikasi aniqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alimov F.Sh. / Ingliz tilida yozuv kompetensiyasini shakllantirish (nofilologik fakul'tetlar misolida) // avtoref.diss ... (PhD). ped. nauk. – Tashkent, 2018. – B. 44.
2. Axmedova L.T. / Teoriya i praktika obucheniya professional'noy ruskoy rechi studentov-filologov // – Tashkent: Fan, 2013. –200 s.
3. Axmetova L.R. / Mutaxassislik fakul'teti bakalariat va magistratura talabalarining yozma nutqini O'stirish// Avtoref. diss. ... kand. ped. nauk. – T.: 2011. – 28 b.;
4. McLeod S.H., & Margot S. (Eds.). / Writing Across the Curriculum: A Guide to Developing Programs
5. The WAC Clearinghouse. <https://wac.colostate.edu/books/landmarks/mcleod-soven.;> Thaiss Ch. / Writing-to-Learn in Undergraduate Science Education: A Community-Based, Conceptually Driven Approach.
6. Toshmatov A. S./ Bo'lajak chet til o'qituvchilarining yozuv kompetensiyasini takomillashtirish texnologiyasi/ o'quv qo'llanma, Farg'ona – 2023.